

М.М. МАТЯШ, В.М. СОПОВ

МОРАЛЬНА ШКОДА

Доказування в суді
і захист від маніпуляцій

УДК 343.122-029:17:159.91](07)

М35

Рекомендовано Вченою радою Національного медичного університету імені О.О. Богомольця
(протокол №1 від 12.01.2019 року)

Автори:

Матяш Михайло Миколайович, доктор медичних наук, професор. Заслужений лікар України. Завідувач кафедри загальної і медичної психології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця.

Сопов Володимир Михайлович, соціальний психолог, Голова громадської правозахисної організації «Спілка фахівців соціологічних та психологічних досліджень», адвокат.

Собчик Людмила Миколаївна, доктор психологічних наук, професор, автор теорії ведучих тенденцій особистості, 140 публікацій, 15 науково-практичних посібників та 8 монографій на тему типології особистісних властивостей та методології дослідження особистості. (глава 6 за погодженням, мовою оригіналу зі скороченнями).

Первомайський Віталій Борисович, доктор медичних наук, професор, судовий експерт вищого кваліфікаційного класу, Голова стаціонарної судово-психіатричної експертної комісії Київського міського центру судово-психіатричної експертизи (1998–2010). (глава 8, за погодженням, мовою оригіналу зі скороченнями).

Рецензенти:

Дрьомов С.В., кандидат юридичних наук, полковник Служби безпеки України в запасі, співзасновник правозахисної громадської організації.

Табачник С.І., доктор медичних наук, професор, заступник директора ДУ МОЗ України Науково-дослідний інститут загальної, судової та соціальної психіатрії та наркології.

М35 **Матяш М.М., Сопов В.М. Моральна шкода. Доказування в суді і захист від маніпуляцій. (нова редакція) – К.: ТОВ «Видавничий дім «АртЕк», 2019. – 142 с.**

ISBN 978-617-7674-82-4

Показано відмінності норм моралі від норм права у сучасному суспільстві, а також відмінності моральної шкоди від психічних страждань людини.

Аналізуються проблеми відшкодування моральної шкоди судами України та надаються науково-практичні рекомендації при її дослідженні.

Висвітлюється апробована в судових засіданнях протягом 2015–2018 років «Методологія застосування загальновідомих психодіагностичних методик при дослідженні моральної шкоди», яка є збірником загальновідомих у науковій практиці психодіагностичних методик, в т.ч. зареєстрованих Міністерством юстиції України (<http://rmpse.minjust.gov.ua>) з унормованою авторами процедурою, послідовністю проведення та системою контролю.

Посібник може бути рекомендовано для практичного застосування психологами, адвокатами, суддями та потерпілими від правопорушень.

УДК 343.122-029:17:159.91](07)

ISBN 978-617-7674-82-4

© М.М. Матяш, В.М. Сопов, 2019
© ТОВ «Видавничий дім «АртЕк»,
комп'ютерний макет, 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. Трагедія моралі пострадянського суспільства	6
2. Закон і мораль в теорії держави і права.	13
3. Історія інституту моральної шкоди (еволюція і революція).....	19
4. Спеціалізація досліджень моральності і моральної шкоди.....	26
5. Експертиза моральної шкоди під час судової реформи в Україні.	40
6. Теорія провідних тенденцій особистості (професор Л.М.Собчик).....	45
7. Маніпуляція так званою «методикою-формулою Ерделєвського».	60
8. Інші способи маніпулювання спеціальними термінами при дослідженні моральної шкоди (професор В.Б. Первомайський)	66
9. Судова реформа і психодіагностика.	78
10. Методики, що використовуються при оперативному психологічному діагностуванні.....	83
11. Процедура оперативного психологічного діагностування особистості.....	87
12. Методика нервово-м'язової релаксації та її використання в ході дослідження.	89
13. Послідовність та порядок процедури тестування.	91
14. Узагальнення судової практики про відшкодування моральної шкоди	98
ДОДАТКИ	121

ВСТУП

В останні десятиліття в Україні значно зріс інтерес до вивчення взаємозв'язку суспільного розвитку та психічного здоров'я. Стан економіки, безкінечні реформи системи охорони здоров'я, суспільно-політична ситуація в країні призвели до погіршення здоров'я населення, насамперед – психічного. Результат аналізу динаміки психічних розладів українців за період 2004–2018 рр. свідчить про підвищення рівня алкоголізму, наркоманії, психосоматичних розладів – саме тих порушень, у виникненні яких важливу роль відіграють соціально-економічні фактори. Контингент осіб, які мають психічні розлади, значною мірою поповнюється за рахунок людей, постраждалих від військових дій, стихійних лих, аварій та катастроф.

Враховуючи нинішню ситуацію в Україні, коли вже ніхто не сподівається на швидке завершення збройного конфлікту, коли з жахом отримуєш звістки про кількість загиблих і поранених, приходить усвідомлення впливу стрес-факторів збройних конфліктів на фізичне та психічне здоров'я людини. Суспільство охоплене розпачем і розчаруванням, що спричинило виникнення соціально-економічної кризи та нестабільної політичної ситуації у країні.

Втрата здатності надіятись і сподіватися на краще викликає гнітючу напруженість, посилюючи депресивність настроїв, призводить до низки особистісних та міжособистісних конфліктів.

Актуальність проблеми моральної шкоди, доказування в судових засіданнях її об'єма, завданої потерпілому від правопорушення, а також способи захисту від маніпуляцій психіатричними термінами на сьогоднішній день беззаперечна..

Судову практику застосування інституту морального відшкодування в Україні не можна назвати стабільною, а судові рішення суттєво відрізняються одне від одного в подібних

правовідносинах. Маніпуляції маловідомими юристам психіатричними термінами, при обґрунтуванні моральної шкоди, лише ускладнюють судову практику.

Автори пропонують шляхи еволюційного вирішення проблем доказування моральної шкоди за допомогою соціально-психологічних досліджень і методів оперативного психологічного діагностування, які успішно використовувалися в силових структурах держави.

Запропонована «Методологія застосування загальновідомих психодіагностичних методик при дослідженні моральної шкоди» була апробована в судових засіданнях протягом 2015–2018 років і презентована на науково-практичних конференціях та семінарах психологів, соціологів, адвокатів України в 2016–2019 роках.

Методологія є збірником загальновідомих в науковій практиці психодіагностичних методик, в т.ч. зареєстрованих Міністерством юстиції України (<http://rmpse.minjust.gov.ua>) з унормованою авторами процедурою, послідовністю проведення та системою контролю. Її застосування надає суду лише зрозумілі наукові рекомендації визначення моральної шкоди, залишаючи при цьому повну свободу у прийнятті остаточного судового рішення.

Науково-публіцистичний посібник «Моральна шкода (доказування і захист від маніпуляцій)» може бути рекомендований для практичного застосування психологами, адвокатами, суддями та потерпілими від правопорушень.